

**LÁPMÁSIIDBÁLVALANLÁGA OAIVVILDUVVON
BÁLVALUSAID MIEĐIHANÁKKAT JA
HEIVEHANRÁVVAGAT 1.10.2020 RÁJES**

Gávcei jagiáiggi gielda

UTSJOKI • OHCEJOHKA

Kahdeksan vuodenajan kunta

SISDOALLOLOGAHALLAN

1. DÁBÁLAŠ NJUOLGGADUSAT

- 1.1. Lámis olmmoš
- 1.2. Bálvalusaid ordnengeatnegasvuohta
- 1.3. Bálvalusplána
- 1.4. Ohcan

2. SIERRA ORDNENGEATNEGASVUOĐA BIIRII GULLEVAŠ BÁLVALUSAT JA DOARJJADOAIMMAT

- 2.1. Vuodđoáššit
- 2.2. Sáhttobálvalusat
- 2.3. Váigadisváttolaš olbmuid beaivedoaimmat
- 2.4. Ássanviesu nuppástusbarggut
- 2.5. Ássanvissui gullevaš biergasat ja rusttegat
- 2.6. Bálvalusássan
- 2.7. Persovdnaguovdasaš veahkki

3. MEARRERUHTII ČATNON BÁLVALUSAT JA DOARJJADOAIMMAT

- 3.1. Vuodđoáššit
- 3.2. Beaivválaš doaimmain ceavzimii dárbbášlaš biergasat, mašiinnat, rusttegat
- 3.3. Eará guorahallanvuloš bálvalusat
- 3.4. Badjelmearálaš bivttasgolut
- 3.5. Badjelmearálaš sierraborramušgolut

4. HEIVEHANRÁVVAGA FÁPMUIBOAHTIN

1. DÁBÁLAŠ NJUOLGGADUSAT

1.1. Lámis olmmoš

Lámis olbmui oavvilduvvo lápmásiidbálvaluslágas olmmoš, geas lea váttu dahje buohcuvuođa geažil guhkesáigásaččat earenoamáš váttisvuođat sealvat eallima dábálaš doaimmain. (Lápmásiidbálvalanláhka / VpL 2 §)

Lápmásiidbálvalanlágas oavvilduvvon bálvalusat ja doarjjadoaimmat juhkkojit váigaditváttolaččaide oavvilduvvon ja buot lápmásiidda oavvilduvvon bálvalusaide ja doarjjadoaimmaide. Lámisvuohta/váigadisváttolašvuohta árvvoštallojuvvo juohke doarjjahámi buohta sierra.

Guhkesáigásašvuođain oavvilduvvo dat, ahte olbmoss lea einnostusa mielde uhcimustá sullii jagi áigge earenoamáš váttisvuođat čadahit dábálaš eallima doaimmaid.

1.2. Bálvalusaid ordnengeatnegasvuohta ja lága nuppisadjásašvuohta

Giella galgá fuolahit das, ahte lápmásiidbálvaluslágas bálvalusat ja doarjjadoaimmat ordnejuvvojit sisdoalu ja viiddisvuođa beales dakkárin go gielddas albmanuvvi dárbu gáibida. (VpL 3 §)

Lápmásiidbálvalanlágas oavvilduvvon bálvalusat ja doarjjadoaimmat ordnejuvvojit dalle go lámisolmmoš ii oáččo doarvái dahje sutnje vuogas bálvalusaid eará lága vuodul. Spiehkastahkan lea čálgováddoláhka, mii lea ásašuvvon nuppisadjásašvuhtii lápmásiidbálvalanlága ektui. (VpL 4 §)

1.3. Bálvalusplána

Lámis olbmo dárbbášan bálvalusaid ja doarjjadoaimmaid čielggadeami várás galgá ovttas suinna ja su fuolaheaddjiin dárbbášettiin ráhkadit bálvalusplána, jos ii leat gažaldagas gaskaboddosaš rávven ja oahpisteapmi dahje jos plána ráhkadeapmi ii muđuid leat čielgasit dárbbášmeahttun. (VpL 3a §, Láhka sosiálfuolahusa áššehasa sajádagas ja vuoigatvuođain 7§)

1.4. Ohcan

Lápmásiidbálvalanlágas oavvilduvvon ohcamuša galgá bidjat johtui válđoáššis čálalaččat. Ohcci galgá aiddostahttit ohcamuša ja dárbbuidis doarvái ja almmuhit ohcamuša vuodustusaid. Ohcamuššii galgá laktit doaktárduođaštusa ja/dahje eará áššedovdicealkámuša.

Ruđalaš doarjjadoaimmaid galgá ohcat guđa mánotbaji siste goluid šaddamis. (VpA 20 §)

2. SIERRA ORDNINGEATNEGASVUOĐA BIIRII GULLEVAŠ BÁLVALUSAT

2.1. Vuodđodieđut

Gielddas lea sierra ordnengeatnegasvuohta váigadisváttolaččaid bálvalusaid ja ruđalaš doarjjadoaimmaid ordnemii. Dát bálvalusat meroštallojit vealtameahtumin, vai váigadisváttolaš olbmot cevzet nu iehčanasat go vejolaš dábálaš eallima doaimmain.

Váigadisváttolašvuođa meroštallan vuodđuduvvá sihke sosiála- ja dearvvasvuođafuolahusa áššedovdi árvvoštallamii. Dearvvasvuođafuolahusa áššedovdi árvvoštallá doaibmamii guoski hehttehusaid bissovašvuođa sihke vátu ja buohcuvuođa bistima. Sosiálabargi/ lápmásiidbálvalusa áššedovdi árvvoštallet fysalaš birrasa, bálvalanollislašvuođa, sosiálalaš dili sihke eará oktagaslaš dahkkiid mearkkašumi.

Lápmásiidbálvalanlága (VpL) 4 § mielde bálvalusat ja doarjjadoaimmat ordnejuvvojit lámis olmui dušše dalle, go sosiálafuolahuslága dahje man nu eará lága vuođul addojuvvon vuosttassadjásaš sosiálabálvalusat dahje doarjjadoaimmat eai leat fidnejeaddjái doarvái dahje vuohkkasat. Čálgováttolašlága ektui lápmásiidbálvalanláhka lea vuosttassadjásaš.

2.2. Sáhttobálvalusat (VpL 8 § ja VpA 4, 5, 6 §)

Gielda galgá ordnet govttolaš sáhttobálvalusaid váigadisváttolaš olmui, geas leat earenoamáš váttisvuođat lihcadeamis ja gii ii váttus dahje buohcuvuođas geažil sáhte geavahit almmolaš joavkojohtolatifievrruid almmá mearihis stuorra váttisvuođaid haga. Sáhttobálvalusa dárbu galgá leat váttus dahje buohcuvuođas šaddi, man dagahan hehttehus lea bissovaš dahje guhkesáigásaš. Almmolaš johtolaga váilun ii leat ágga lápmásiidbálvalusa sáhttobálvalusa miediheapmái.

Lápmásiidbálvalanásahusa mielde sáhttobálvalusaid galgá ordnet váigadisváttolaš olmui nu, ahte sus lea vejolašvuohta čađahit bargui ja oahppovázzimii laktáseaddji vealtameahtun mátkkiid lassin uhcimustá 18 juohkebeaivválaš eallimii gulli ovtta guvlui mátkki mánotbajis.

Ohcejoga gieldda olggobeallái olli ovtat mátkkit eai iešalddes gula lápmásiidbálvalanlágas dárkkuhuvvon juohkebeaivválaš eallima mátkkiide. Oktagaslaš guorahallamii vuodđudemiiin ja sierranas lobiin mátkkiid sáhtá dohkkehit maiddá eará gielddaide, jos sáhttobálvalusas gildii šaddi goluid sáhtá atnit govttolažžan.

Sáhttobálvalusa miediheittiin váldojuvvojit vuhtii ohcci oktagaslaš dárbbut ja dilli.

Sáhttobálvalusaid sáhtá mieđihit lápmásiidbálvalanasahusas mearriduvvon meari unnánat, jos váigadisváttolaš olbmos dahje su bearrašis lea biila, masa lea fidnejuvvon lámisvuođa geažil ruđalaš doarjja ja man lámis olmmoš sáhtá geavahit johtimisttis. Bargo- dahje oahppavázzinmátkkit mieđihuvvojit ohcci dárbbu mielde.

Lápmásiidbálvalanlága vuodđojurdagiid mielde bálvalus galggašii fidnet áigái lámis olmui vejolašvuođa oassálastit iežas agi dási áššedikšun-asttuáigge- ja virkkosmandoaimmii.

Sáhttobálvalusa geavaheaddjiin berrojuvvo iežasvástun Matkahuolto maŋimuš máksotabeallas ovdanboahhti máksu. Áššehas máksá iežasvásttu njuolgga tákse dahje invatákse vuoddjái. Miedušteaddji oazžu mátkkoštit nuvtá.

Guhkesáigásaš lágádusdivššus leahkki váigadisváttolaš olmui mieđihuvvojit sáhttobálvalusat dušše, jos lágádusa addin sáhttobálvalusat eai leat doarvái dahje vuohkkasat.

Mátkái njuolgga laktáseaddji miedušteamis fuolaha táksevuoddji. Jos áššehas dárbbasa dábálaš táksebálvalusa eanet veahkeheami, táksevuoddjái buhttejuvvo sierranas miedušteaddji- dahje veahkehanlassi.

2.3. Váigadisváttolaččaid beaivedoaimman (VpL 8 §)

Lápmásiidbálvalanlágas oaivilduvvon váigadisváttolaččaid beaivedoaimman gullá gieldda sierra ordnengeatnegasvuođa biirii. Lápmásiidbálvalanláhka lea nuppisadjásaš ja áššehas sáhtá leat vuoigadahtton beaivedoaimmamii man nu eará lága vuodul (omd. čálgováttolašláhka, mielladearvasvuodáláhka). Beaivedoaimmama ordnedettiin váigadisváttolažžan adnojuvvo bargoaškásaš bargonávccahis olmmoš, geas váttu dahje buohcuvuođa dagahan hui váigadis doaimmanhehttehusa geažil eai leat vejolašvuodát oassálastit sosiálafuolahuslága 27 e §:s dárkkuhuvvon bargodoaimmamii.

Beaivedoaimmama galgá ordnet bálvalusplánii čállojuvvon oktagaslaš dárbbu mielde nu, ahte váigadisváttolaš olbmos lea vejolašvuohka oassálastit doaimmamii vihtta beaivve vahkus dahje dan hárvvit, jos váigadisváttolaš olmmoš nákke oassálastit bargodoaimmamii oasseáigásaččat dahje dasa lea eará sus alldes šaddi sivva. Lága vuodustusain lea guđđojuvvon gildii guorahallanváldi bálvalusaid meari hárrái.

Váigadisváttolaččaid lágasmearriduvvon beaivedoaimman lea áššehassii nuvtá iige das máksujuvvo bargodoaimmanruhta. Áššehas máksá ieš beaivedoaimmanguovddáža meroštallan borramušmávssu. Dárbbaslaš beaivedoaimmanmátkkit mieđihuvvojit váigadisváttolaččaid sáhttobálvalusa oktavuodas ja áššehasas berrojuvvo sáhttobálvalusa iežasvástooasi sturrosaš máksu.

2.4. Ássanviesu nuppástusbarggut (VpL 9 § ja VpA 12, 13 §)

Gielda galgá buhttet váigadisváttolaš olbmui ássanviesu nuppástusbargguin šaddi govttolaš goasttádusaid dalle, go olmmoš iežas váttu dahje buohcuvuođa geažil vealtameahttumit dárbbáša daid fásta viesustis ja dan njuolggo lagašbirrasis lihkaideami lihkostuvvama dahje beaivválaš doaimmain ceavzima dihtii.

Lápmásiidbálvalanlágas oaivvilduvvon ássanviesu nuppástusbargu ii leat dárkkuhuvvon viesu vuodđodivvumii. Vuodđodivvumii sáhtta ohat buhtendoarjaga ássama ruhtadan- ja ovddidanguovddáš ARA:s, mii mieđiha divvundoarjagiid vuorasolbmuide ja lámisolbmuide sihke ássanvistti oamasteaddji servodagaide.

Ássanviesu nuppástusbargguid dárbbášlašvuodas galgá bivdit cealkámuša doaibmanterapevtas / fysioterapevtas / veajuiduhttinrávvejeaddjis. Nuppástusbargun buhttejuvvojit dušše váttu dahje buohcuvuođa geažil šaddi vealtameahttun nuppástusbarggut.

Áššehas bivdá nuppástusbargguin goasttádusárvoštallamiid. Goasttádusat galget leat govttolačča ja buhtadus mieđihuvvo váttu ja buohcuvuođa vuhtii váldimiin hálbimus ollašuhhtinvuogi mielde. Stuorat nuppástusbargguid plánemis ja fáladatbivdagiin sosiáladoaimma geavaha huksensuorggi áššedovdi. Áššehas fuolaha nuppástusbarggu dingomis ja gohcimis.

Vealtameahttun viessionuppástusbarggut, maid gártá bargat olbmo váttu dahje buohcuvuođa geažil, leat omd. uvssaid viiddideapmi, álu johtindásiid ráhkadeapmi, basadanlanja / wc viiddideapmi /huksen sihke dan sullasaš huksenbarggut.

Áššehas galgá skáhppot čálalaš lobi viesu oamasteaddjis ja dállofitnodatsearvvis ovdal go nuppástusbargguid sáhtta álggahit.

Gerddiid gaskka johti hissa ii ráhkaduvvo geardedállui, dan sajies sierranas hissa sáhtta šaddat buhttenláhkai viesu nuppástusbargun.

2.5. Ássanviesu biergasat ja rusttegat (VpL 9 § ja VpA 12 ja 13 §)

Váigadisváttolaš olbmui buhttejuvvojit ássanvissui gullevaš biergasiid ja rusttegiid skáhppomis šaddi govttolaš golut, jos son váttus dahje buohcuvuođas geažil vealtameahttumit daid dárbbáša ceavzindihtii dábálaš eallindoaimmain. Viesu biergasat ja rusttegat leat gitta bidjanláhkai biergasat, nugo uksarahpanrusttegat ja loktenrusttegat sihke čuovgabarggut. Dat skáhppojuvvojit dábálaččat gieldda oamastussii ja addojit váigadisváttolaš olbmo atnui.

Hissat goastteduvvojit ássanvistái dušše, jos viessu muđuid lea lámisolbmui heivvolaš eaige eará molssaeavttut dássearuid jávkadeapmái leat gávdnamis.

Ohcci galgá skáhppot čálalaš lobi viesu oamasteaddjis ja dállofitnodatsearvvis viesu biergasiid ja rusttegiid bidjamii.

2.6. Bálvalusássan (VpL 8 §, VpA 10, 11 §)

Bálvalusássama ordnedettiin váigadisváltolažžan adnojuvvo olmmoš, gii váttus dahje buohcuvuođas geažil dárbbáša jámma nuppi olbmo veahki beaivválaš doaimmain ceavzimis, jándoris iešguđet áigge dahje muđuid earenoamáš ollu ja gii ii leat boatkankeahkes lágádusdivššu dárbbus.

Bálvalusássamii gullet viessu sihke ássamii laktáseaddji bálvalusat, mat leat váttu dahje buohcuvuođa geažil vealtameahtumat ássi juohkebeaivválaš ceavzimii. Gažaldagas lea álo oktagaslaš bálvalusollislašvuhta. Bálvalusássamii laktáseaddji bálvalusain ja doarjjadoaimmain viggojuvvo dahkat vejolažžan váigadisváltolaš olbmo ceavzima dábálaš eallindoaimmain nu iehčanassii go vejolaš bálvalusdálus dahje eará rabasbálvalusossodagas sihke ovttat ássanviesus, mii lea váigadisváltolaš olbmo oamastus- dahje láigoviessu. Bálvalusássama ordnenvuogi mearrida gieldda.

Bálvalusássamis dárbbášlaš veahkeheaddjebálvalusaid sáhtta ollašuttit ruoktodivššu, (ruoktobálvalus, ruoktobuohccidikšun) oapmahašdikšun- doarjaga ja/ dahje persovdnaguovdasaš veahkeheaddji veagas. Ássama dorvvasteapmin vealtameahtun sierrabálvalusat leat lápmásiidbálvalanlága 14 § ja áššehasmáksolága 4 § 5 čuoggá mielde nuvttá. Bálvalusássama sierragoasttádusain sáhtta liikkáge bearrat mávssu dalle, go olmmoš oažžu daidda buhtadusa eará earet lápmásiidbálvalanlága vuodul.

Bálvalusássama miedihettiin váldojuvvo ovtto vuos čielggas vejolašvuodas ollašuttit bálvalusássama sosiálafuolahuslága mielde.

2.7. Persovdnaguovdasaš veahkki (Vpl 8.2 §, 8 c §, 8 d §)

Váigadisváltolaš olmmoš / persovdnaguovdasaš veahkki

Persovdnaguovdasaš veahki miedihettiin váigadisváltolažžan adnojuvvo olmmoš, gii dárbbáša guhkesáigásaš dahje ovdáneaddji váttu dahje buohcuvuođa geažil vealtameahtumat ja jeavddalaččat nuppi olbmo veahki beaivválaš doaimmain, barggus ja oahppovázzimis, asttuáigge doaimmain, servodahkii guoski oassálastimis dahje sosiálalaš vuorrováikkuhusa doalaheamis. Gažaldagas lea dalle meari dáfus ollu veahki dárbu dahje nuppe dáfus unnit, muhto dattetge joatkašuvvi ja/dahje jeavddalaš veahki dárbu.

Buohcuvuođain dahje váttuin dárkkuhuvvo guhkesáigásaš (uhcimustá jagi) doaimmannávccaid manaheapmi dahje váilun. Eanaš boarásmeapmái laktáseaddji buohcuvuođain ja doaimmanhehttehusain šaddi veahki dárbu ii vuogadahte lápmásiidbálvalanlágas dárkkuhuvvon persovdnaguovdasaš veahkkái. Boarrásiidda oaivvilduvvon bálvalusat ja doarjjadoaimmat ordnejuvvojit ain vuosttassajis sosiálafuolahuslága vuodul.

Persovdnaguovdasaš vehkiin lea ulbmil dahkat vejolažžan ja doarjut váigadisváltolaš olbmo iehčanas eallima, iežas válljemiid ja su ieševttolaš

doaimbama. Dát gáibida váigadisváttolaš olbmos fámuid ieš meroštallat veahki sisdoalu ja ollašuhhtinvuogi. Veahkeheaddji oažžu nappo doaimmanrávvagiiddis váigadisváttolaš olbmos vuhtii váldimiin goittotge áššehasa gulahallanvuogiid. Váigadisváttolaš olmmoš galgá dalle nákcet eanaš jođihit/ rávvet dili ja doaimmaid, main veahkeheaddji bargá. Jos veahki dárbu lea čielgasit eanaš fuola atnimii, divššodeapmái, dikšui dahje gohcimii guoski, de ii lápmásiidbálvalanlágas oaivvilduvvon persovdnaguovdasaš veahkki mieđihuvvo. Dan dáhpáhusas gažaldahkii bohtet vuosttassajis oapmahašdikšundoarjja, čálgováddofuolahusa sierrabálvalusat dahje eará sosiála- ja dearvvasvuodábálvalusat.

Lápmásiidbálvalanlágas oaivvilduvvon persovdnaguovdasaš veahkki ii mieđihuvvo váigadisváttolaš olmui, gean doarvái buorre fuola atnima ii sáhte dorvvastit rabasfuolahusa doarjjadoaimmaiguin. Persovdnaguovdasaš veahki ii sáhte oažžut, jos olmmoš lea lágádusdivššus dahje guhkesáigásaš buohcceviessodivššus. Persovdnaguovdasaš veahkki ii mieđihuvvo maiddái dalle, jos veahki dárbu lea meari ja sisdoalu beales dahje ollašuhhtinvuogi beales lágádusdikšui buohtastahttimis dahje jámma ja guhkesáigásaččat buohccidikšuma máhttima dahje eará sierramáhtolašvuoda gáibideaddji, vaikke veahkki addošii váigadisváttolaš olmo iežas ruovttus.

Persovdnaguovdasaš veahkki ja mánát

Normálavuoda vuodđojurdaga mielde váigadisváttolaš mánnái sáhtá mieđihit persovdnaguovdasaš veahki ahkedási vástideaddji áššedikšun-, asttuáigge- ja virkkosmandoaimmaide. Vuosttassajis gažaldat lea dalle ruovttu olggobealde dáhpáhuvi doaimmain. Jos mánná iežas ovdánandási beales sáhtášii doaimmat almmá váhnemiid mieldeorruma, de lea persovdnaguovdasaš veahkeheaddji heivvolaš bálvalus váigadisváttolaš mánnái go mieđihankriterat muđuid divvet.

Persovdnaguovdasaš veahkki ja oapmahaš

Váigadisváttolaš olmo oapmahaš dahje lagamuš ii sáhte doaimmat sutnje bargogaskavuodas leahkki bálkáhuvvon persovdnaguovdasaš veahkin, jos dan ii ferte earenoamáš lossa siva geažil atnit leat veahki vuloš olmo ovddu mielde. Ráddjen lea dárbbalaš, vai váigadisváttolaš olmo aktiivvalaš doaimmannávccat, iežas dáhtu ja iešmearridanvuogatvuolta ollašuvašedje nu vuogálaččat go vejolaš bálkáhuvvon persovdnaguovdasaš veahki dorvvuin.

Earenoamáš lossa sivva sáhtá leat ovdamearkka dihtii fáhkkes veahki dárbu, go fásta veahkeheaddji buohccá dahje su bargogaskavuolta nohká. Earenoamáš lossa sivva sáhtá laktásit maiddái dasa, makkár váddu dahje buohcuvuolta lea.

Oapmahaččain dán dáhpáhusas dárkkuhit váigadisváttolaš olmo beallalačča, oarbinaččaid, mánáid, váhnemiid dahje ádjá ja áhku. Lagaš lea olmmoš, gii orru seamma dálloalalus váigadisváttolaš olmuiin (omd. rabasbeallalaš) dahje lea muđuid lagašservošii gullevažžan jámma dahkamušas váigadisváttolaš olmuiin árgabeaivve iešguđetlágan dáhpáhusain.

Persovdnaguovdasaš veahki mátkkiide ja olgoriikkaide

Persovdnaguovdasaš veahki sisdoallu ja mearri

Persovdnaguovdasaš veahki biirii gullá veahki beaivválaš doaimmaide, áššedikšumii, bargui ja oahppovázzimii, asttuáiggedoaimmaide, servodatlaš oassálastimii sihke sosiálalaš vuorrováikkuhusa doalaheapmái.

Persovdnaguovdasaš veahki galgá ordnet beaivválaš doaimmaid, barggu ja oahppovázzima várás nu viidát go váigadisváttolaš olmmoš dan vealtameahttumit dárbbáša. Beaivválaš doaimmaiguin dárkkuhuvvo daid doaimmaid, mat dahkkojit juohke beavve dahje hárvvit, muhto goittotge jeavddalaččat. Beaivválaš doaimmat leat earet eará gárvodeapmi, olbmo iežas buhtisvuoda dikšun, bivttas- ja borramušfuolahus, ruovttu čorgatvuodas fuolaheapmi. Persovdnaguovdasaš veahkkái gullet dan lassin dat dálkkaslaš dikšundoaimbajut, mat leat jeavddalačča ja váttu dahje guhkesáiggebuohcuvuoda geažil vealtameahttumat. Persovdnaguovdasaš veahkeheadji bargguide eai sáhte liikkáge gullat doaimbajut, mat gáibidit buohcuvuoda skuvlema.

Vealtameahttun persovdnaguovdasaš veahkkái vuoigadahttin áššin adnojuvvo oahppovázzin, mii doalvu dihto dutkosii dahje ámmáhii dahje nanne váigadisváttolaš olbmo ámmátdáiddu. Earálágan oahppovázzin gehččojuvvo asttuáiggedoaimman ja dasa veahki ordnejuvvo asttuáiggedoaimmaide, servodatlaš oassálastimii ja sosiálalaš vuorrováikkuhussii dárkkuhuvvon diibmomeriid olis.

Asttuáiggedoaimmaid, servodatlaš oassálastima dahje sosiálalaš vuorrováikkuhusa doalaheami várás persovdnaguovdasaš veahki galgá ordnet uhcimustá 30 diimmu mánotbajis, jos dán unnit diibmomearri ii reahkká dorvvastit váigadisváttolaš olbmo vealtameahttun veahki dárbbu.

Persovdnaguovdasaš veahki ordnenvuogit

Gielddas lea vuoigatvuolta mearridit persovdnaguovdasaš veahki ordnenvuogis áššehasa oktagaslaš dili, eallindili ja iežas dáhtu vuhtiiváldimiin. Veahki ordnen lea sorjavaš gieldda bálvalusráhkadusas ja ordnenvugiin, mat leat geavaheamis.

Mearrádus persovdnaguovdasaš veahkis sihke dan ollašuhttinvuogis ja diibmomearis dahkkojuvvo álo oktagaslaš bálvalusplánii vuodđudemiin.

Gielda sáhttá ordnet persovdnaguovdasaš veahki:

1) Buhttemiin váigadisváttolaš olmui persovdnaguovdasaš veahkeheadji bálkáheamis šaddi goluid oktan lágasmearriduvvon mávssuiguin ja buhtadusaiguin, mat gullet bargoadi máksimii sihke veahkeheadjis šaddi eará govttolaš vealtameahttun goluid. Dát lea vuosttassadjásaš ordnenvuohki.

2) Addimiin váigadisváttolaš olmui veahkeheaddjibálvalusaid skáhppoma várás sosiálafuolahuslága 29 a §:s dárkkuhuvvon bálvalusseđela, man árvu lea govttolaš. Ohcejogas ii vuos leamašan bálvalusseđel anus.

3) Skáhppomiin váigadisváttolaš olmui veahkeheaddjibálvalusaid almmolaš dahje priváhta bálvalusbuvttadeaddjis dahje ordnemiin bálvalusa ieš dahje soahpamušaiquin ovttas eará gielddain dahje eará gielddaiguin.

Buot persovdnaguovdasaš veahki ordnenvugiid sáhtá maiddái ovttastahttit nuppiide sihke lápmásiidbálvalanlágas ja sosiálafuolahuslágas oavvilduvvon eará bálvalusaide ja doarjjadoaimmaide, jos nu lea vuogálaš váigadisváttolaš olbmo bálvalusplánas meroštallojuvvon veahki dárbbu mielde.

Váigadisváttolaš olmmoš bargoaddin

Giella sáhtá ordnet persovdnaguovdasaš veahki buhttemiin váigadisváttolaš olmui persovdnaguovdasaš veahkeheaddji bálkáheamis šaddi lágasmearriduvvon mávssuid ja buhtadusaid sihke eará govttolaš, vealtameahtun goluid.

Dalle persovdnaguovdasaš veahkeheaddji bargoaddin lea váigadisváttolaš olmmoš (dahje váigadisváttolaš máná váhnen). Bargogaskavuolta vuodđuduvvá veahkeheaddji ja váigadisváttolaš olbmo gaskasaš bargosoahpamuššii iige persovdnaguovdasaš veahkki leat nappo bargogaskavuodas gildii. Váigadisváttolaš olmmoš skáhppo ja bálkáha veahkeheaddjis ieš ja bargoaddin fuolaha ieš bargoaddái gullelaš geatnegasvuodain. Persovdnaguovdasaš veahkeheaddji buhtadusa máksima eaktun lea dan dáhpáhusas dat, ahte váigadisváttolaš olmmoš nákke doaibmat bargoaddin. Váigadisváttolaš olbmo ferte dárbbasettiin rávvet ja veahkehit veahkeheaddji bálkáheapmái laktáseaddji áššiin.

Lápmásiidbálvalanlága ulbmila vuhtii váldimiin heiveheami biirii sáhttet gullat dakkár goasttádusat, mat leat šaddan veahkeheaddjedoaimein ja leat almmá eavttu haga dárbbášlačča, omd. bargoaddi skuvlemii ja vehkiid rekryteremii laktáseaddji golut.

Bálvalansedel

Giella sáhtá ordnet persovdnaguovdasaš veahki addimiin váigadisváttolaš olmui veahkeheaddjebálvalusaid skáhppoma várás sosiálafuolahuslága 29 a §:s dárkkuhuvvon bálvalusseđela. Sosiála- ja dearvvasvuodálávdegoddi mearrida sierra bálvalusseđela atnuiváldimis. Bálvalusseđel ii Ohcejoga gielddas leamašan vuos anus.

Persovdnaguovdasaš veahkki gieldda iežas doaibman / oastobálvalussan

Persovdnaguovdasaš veahki sáhtá ordnet gieldda iežas doaibman (omd. ruoktodikšu / bearašbargu) ja oastobálvalussan.

Bálvalusseđel ja oastobálvalus geavahuvvojit ordnenvuohkin eanaš dalle, go veahki dárbu lea diibmomeari beales uhcci.

3. MEARRERUHTII ČATNON BÁLVALUSAT JA DOARJJADOAIMMAT

3.1. Vuodđoaššit

Ruđalaš doarjaga mearreruhtii čatnasan, buot lápmásiidda dárkkuhuvvon bálvalusaide sáhtá mieđihit dušše bušeahttaárvalussii várrejuvvon mearreruđaid olis. Lápmásiidbálvalanláhka goittotge bidjá eaktun, ahte mearreruđat várrejuvvojit gielddas ovdanboahtti dárbbu mielde.

3.2. Beaivválaš doaimmain ceavzimis dárbblaš biergasat, mašiinnat ja rusttegat (VpL 9 §, VpA 17 §)

Ruđalaš doarjja biilla skáhppomii ja váttu geažil dárbblaš biilla lasserusttegiidda sihke biilla vealtameahtun nuppástusbargguide sáhtá mieđihit dalle, go váigadit lihkanváttolaš olmmoš ii sáhte geavahit almmolaš joavkojohtolatifievrruid. Doarjaga sáhtá mieđihit maiddái dalle, go bearrašis lea váigadisváttolaš mánná, gii ii váttu dahje veahkkeneavvodárbbus geažil sáhte johtit joavkojohtolatifievrruid mielde bearraša fárus ja gean jeavddalaš sáhttodárbbu ii leat muđuid sáhtán dorvvastit. Doarjaga biilla skáhppomii ja lasserusttegiidda sáhtá mieđihit mearreruđaid mielde vuosttassadjásaččat dalle, go iežas biilla dahká vejolažžan barggus johtima dahje oahppovázzima dahje go bearrašis lea mánná, gii ii iežas váttu dahje veahkkeneavvodárbbu geažil sáhte johtit joavkojohtolatifievrruid mielde bearraša fárus ja gean jeavddalaš sáhttodárbbu ii leat muđuid sáhtán dorvvastit.

Biilla govttolaš hatti meroštaladettiin váldojit vuhtii ohcci oktagaslaš dárbbut. Ruđalaš doarjaga rehkenasttediin váldojuvvo vuhtii haddi, mii boares biillas ožžojuvvo ja vejolaš biilavearromáhcaheapmi. Ruđalaš doarjja lea 50 % nettogoasttádusain, goittotge eanemustá 6000 €.

Biillii sáhtá buhttet maiddái váttu dáfus vealtameahtun lasserusttegiid omd. vuodjenhálddašanrusttegiid, stivrenbeavttálmahtti, giehtahálddašanrusttegiid, šleađgaspeadjaliid, jorggiheadji beaŋkkaid, juvlastuolu gidddenbiergasiid, juvlastuolu loktenrusttega sihke om. rusttegiid nuppástusbargguid. Váttu geažil vealtameahtun nuppástusbarggut ja lasserusttegat buhttejuvvojit ollásit, muhto maiddái dat leat mearreruhtii čadnojuvvon. Biilla dábálaš lassereaidut, nugo

rieggáid, oasseliggenbiergasa, boaldámuša geavaheaddji lasseliggejeaddji (Webasto) ii buhttejuvvo, nugo eai maiddá spesiálaivnnit, Start/Stop - automatihkka, navigerenvuogádat. Biilla fuolahus ja fuolahusdivvumat eai buhttejuvvo.

Váttu geažil vealtameahtun veahkkeneavvuid, nugo šleađggain doaibmi jorggiheaddji beaŋkkaid, hissaid, spesiáladorvobeatkkaid ja -dorvo-boahkkániid, sáhhtá maiddá mieđihit áššehasa adnui, muhto dan dáhpáhusas veahkkeneavvu oamastanvuogátvuolta seailu gielddas. Dát merkejuvvojit veahkkeneavvologahallamii, mii lea Y-sajádagas.

Biilla lonuheapmái, lasserusttegiidda ja nuppástusbargguide sáhhtá mieđihit doarjaga dušše, go sivvan lea váttu geažil šaddi hehttehus ja/dahje veahkkeneavvodárbbu muhttašuvvan dovdomassii dahje biilla lea man nu sivas atnui dohkketmeahtun. Doarjaga mieđihettiin váldojuvvo vuhtii boares biilla geavahanortnet. Dárbbasettiin bivdojuvvo maiddá biilla ortnetárvoštallan.

Vejolašvuoda oazžut buhtadusa biilla skáhppomii johtolatoadjolága vuodul galgá dárkkistit, jos áššehas lea roasmmeuvvan johtolatlihkohisvuodas.

Ruovttumašinnat

Ruovttumašiinna buhtten lea vuogálaš dalle, go váttolaš olmmoš náke mašiinna vehkiin fuolahit iešdoaimmalaččat ruoktobargguin dahje oasis dain. Deatalaš lea, ahte ruovttumašiidna lea dan dáhpáhusas olbmo váttu dahje buohcuvuoda geažil vealtameahtun, eaige leat eará vuogit dikšut ášši (omd. geardedáluin bassaladdanlatnja). Dábálamos ruovttumašinnat eai váldoáššis mieđihuvvo.

Ruđalaš doarjja, mii mieđihuvvo ruovttumašiinnaide, lea 50 % váttolaš olbmui šaddan duodalaš goluin. Váttu geažil vealtameahtun nuppástusbarggut buhttejuvvojit ollásit.

3.3. Eará guorahallanvuloš bálvalusat (VpL 8 §, VpA 14 ja 15 §)

Eará guorahallanvuloš bálvalusat leat earet eará bargodoaibman ja vuogáiduvvanhárjehus. Vuogáiduvvanhárjehus ordnejuvvo lámisolbmui ja/dahje su oapmahažžii oktagaslažžan dahje kursahámis. Doaibman ollašuhthtojuvvo mearreruđaid mielde nu, ahte vealtameahtun oktagaslaš vuogáiduvvanhárjehus lea vuosttassadjásaš. Mánáid doarjjaseavvimiid oahpahus ordnejuvvo gilvalahttima bokte válljejuvvon bálvalusbuvttadeaddjiid doaimmas oktagaslažžan dahje joavkooahpahussan. Dás lea sierra skáhpponmearráduš.

Vuogáiduvvanhárjehussan ii dorjojuvvo luopmo- dahje virkkosmandoaibman.

3.4. Badjelmearálaš bivttasgolut (VpL 9 §, VpA 18 §)

Lámisolbmui sáhtta buhttet badjelmearálaš bivttasgoluid, mat šaddet váttu dahje buohcuvuođa geažil biktasiid dábálaš mealgat stuorát gollamis dahje das, ahte olmmoš ii iežas váttu geažil sáhte geavahit gárvvisin oastin láhkai biktasiid dahje gápmagiid.

Dálkkaslaš veajuiduhttimin buhttejuvvojit omd. ortopedalaš gápmagat dahje deaddobiktasat dearvvasvuodafuolahusas. Lápmásiidbálvalanláhka lea dás nuppisadjásaš láhka.

3.5. Badjelmearálaš borramušgolut (VpL 9 §, VpA 19 §)

Badjelmearálaš sierraborramušgoluid sáhtta buhttet dan ráje go goluide ii oaččo buhtadusa eará lága vuodul ja jos lámisolmmoš gártá guhkesáigásaččat ja stáhpu mielde geavahit sierraborramušbuktagiid ja sutnje šaddet das mearkkašahtti lassegolut. Ohcamuša čuovusin galgá ohcci doaimmahit doaktárduođaštusa sihke čilgehusa lassegolui. Buhtadus máksojuvvo dušše vealtameahtun, badjelmearálaš goasttádusain. Buhtadusa sturrodaga mearridettiin váldojuvvo vuhtii, go sierraborramušgoluid ja dábálaš borramušgoluid erohus lea čielggaduvvon, maddái vuosttassadjásaš doarjjahámiid bokte fidnejuvvon ruđalaš veahkki.

4. HEIVEHANRÁVVAGA FÁPMUI BOAHTIN

Heivehanráva bohta fápmui 1.10.2020

Heivehanrávva mearrádusduogáš:

Láhka lámisvuoda vuodul ordnenláhkai bálvalusain ja doarjjadoaimmain (380/1987)

Ásahus lámisvuoda vuodul ordnenláhkai bálvalusain ja doarjjadoaimmain (759/1987)